

Мовні норми

**Презентацію
підготувала вчитель
української мови та
літератури**

**Пологівської СРШ
I – III ступенів №2
Штандюк С.І.**

Норма літературної мови – це сукупність загальноприйнятих правил, якими користуються мовці в усному і писемному мовленні.

ПРАВИЛЬНЕ МОВЛЕННЯ

**додержання
усталених мовних
норм української
літературної мови**

Типи мовних норм

Фонетичні й орфоепічні норми Регулюють правильну вимову звуків, звукосполучень та наголошення слів.

- ❖ Ненаголошені [e] та [и] у вимові зближуються і вимовляються як *e+ наближено до *и+ , [и+ наближено до *e+.
- ❖ Ненаголошений *o+ здебільшого вимовляється чітко. Лише в деяких словах перед складом з наголошеним *у+ у вимові наближається до *у+ : [зозуля], [голуб].
- ❖ Тверда вимова шиплячих: чай, чому, Польща (а не чьай, чьому, Польщя);
- ❖ Приголосний *р+ вимовляється твердо в кінці складу і в кінці слова: *комар+, *лікар+. На початку складу *р+ буває м'яким: *бурак].
- ❖ Літера щ передає звуки [шч]: вищий, що (а не висший, шо);
- ❖ Буквосполучення дж, дз передають злиті звуки: сиджу, кукурудза (а не сижу, кукуруза);
- ❖ Літера ґ передає звук ґ: обґрунтування, ґатунок (а не обгрунту гатунок)...

Лексичні норми

Вживання слів у властивому їм значенні та правильне поєднання слів за змістом у реченні та словосполученні.

Норм
а

Брати
участь

Захід

Довідк
а

Мені
пощастило

Громадські інтереси

Громадянський
обов'язок

Кальк
а

Приймати
участь

Міроприємство

Справк
а

Мені
повезло

Середня школа

Школа життя

Морфологічні норми

Регулюють вибір варіантів **морфологічної форми** слова і варіантів її поєднання **з іншими словами.**

**Правильн
е
визначення
роду**

Ч.р. іменник Ж.р.

в

Біль   боль
Укр. мова – рос.
Дріб   дробь

Напи   надпис
с   ь

Сибір   Сибирь

Степін
ь   степен
ь

**Правильне
утворення
форм
ступенів
порівняння
прикметників
та
прислівників:**

дорожчий,
найдорожчий
(а не більш
дорожчий,
самий дорогий);
швидше,
найшвидше

**Кожній
змінюваній
частині
мови
властива
певна,
чітко
встановлена
систем**

**а
словозмін
и:
шістдесяти (а
не**

**Вживання закінче
нь
кличного
відмінка:
пане Максиме,
Андрію Івановичу,
Ольго Василівно.**

Синтаксичні норми

Регулюють вибір варіантів **правильної побудови** словосполучень і речень, **уживання прийменників**.

**Правильн
о**

Відпустка через
хворобу

Через
помилку

У вихідні дні

Хворий на
грип

За три
кілометри

**Неправиль
но**

Відпустка по хворобі

По помилці

По вихідним дням

Хворий грипом

В трьох кілометрах

Орфографічні норми

Правила написання слів та їх частин

Пунктуаційні норми

Вживання розділових знаків: крапки,
знака

крапка з комою, двокрапка, дужок,
питання, знака оклику, триох крапок,
и, кома, тире,
лапок.

Види помилок, які зустрічаються у мовленні

Лексичні

Л

Вживання слова у
невластивому
значенні: я вчуся на
курсах

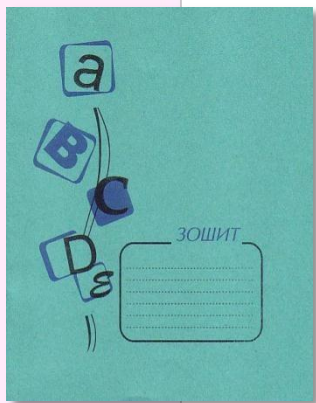
кіноапаратор
ів

Вживання зайвих
слів та
нагромадженні
спільнокореневих:

письменник зобразив
образ

Неправильне
слововживання:
люди починають сіяти
урожай.

Порушення у вживанні
фразеологізмів: **відігравати**
значення (**відігравати** роль, мати
значення)

Стилістичні

С

Неправильне вживання слів з переносним
крипа поезії В.Симоненка несли читача.
значенням.

Недоцільне вживання діалектизмів, штампів,
емоційно
зробувати школи: говорить файно, учень щоденно

Уживання слів іншого стильового чи емоційно –
експресивного забарвлення: механізатори
додагодили степові кораблі
достроково

Граматичні помилки

Морфологічні

Синтаксичні

Будинок з каменя

–

будинок з
каменю

Усміхаюча жінка –
жінка, яка
посміхається

Ходити по
хатам –
ходити по
хатах

Г

Опалі листя

–

опале
листя

Занати поразку –
зазнати поразки

Я чекав
ранку і
коли почне
світати.

Помилки , що зустрічаються тільки у писемному мовленні

Орфографіч

ні

Запорі**ЖС**ький

-

запорізький

Ліс**ос** –
му**га**

-

Лісо -
сму**га**

Пунктуацій

ні

Які

НОВИНИ. –

Які

НОВИНИ?

Помилки, що зустрічаються тільки в усному мовленні

Помилки

у

наголошуван

Одинадцят

ь

Одинадцят

ь

Неправиль
вимовлени зву

й

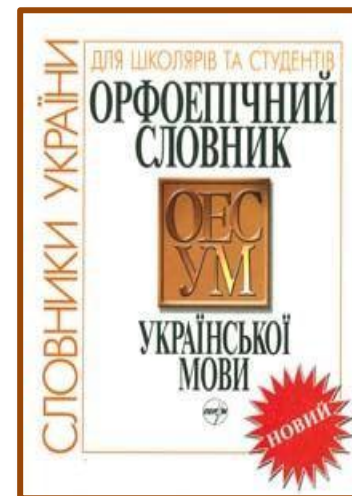
к

На річці

≤ /

На [р і ц : і

]

Усунути деформацію мови, очистити її
спотворень, повернути нашій мові
авжню народну красу – це справа честі
нас, і старших, і молодших, це
родний обов'язок кожного перед
алежною, вільною Україною. Адже і
ою нації визначається моральне
ров'я народу, його розвиненість,
ьтурність. Все це також визначатиме
аз і творчу спромогу України в сім'ї
ілізованих демократичних держав.

Олесь Гончар